

Sicer pa Travnik, starodavno bosansko mesto, ki ima svoje korenine že v pred-rimski in rimski dobi in ki je postal v XVII. stol. kasaba in središče nahije in je bil od XVIII. do srede XIX. stol. prestolnica bosanskega pašaluka, ves čas pa eden od centrov srednjebosanskega prostora, to nedvomno zasluži. Slikovito mesto, ki leži v zgornjem delu doline Lašve ob pomembnih prometnih poteh osrednje Bosne, je v teku zgodovine doživljalo obdobja vzponov in zastojev. Njegov utrip je najbolj zastal konec XIX. stoletja in pod bivšo Jugoslavijo. Po letu 1945 pa se je z novo industrijo naglo razvijal, čeprav ne tako močno, kot bi se, če ne bi na njegovem vplivnem območju nastala še dva industrijska centra: Vitez in Novi Travnik.

K. Papić je vsa historično-geografska dogajanja podrobno prikazal. Izhajajoč iz širšega položaja mesta in naravnih razmer, ki so pogojevale mestni razvoj, je temeljito, v smislu moderne urbane geografije, obdelal predvsem mestne funkcije in odnos mesta do okolice in drugih središč v posameznih historičnih obdobjih: turškem, avstroogrskem, predvojnem jugoslovanskem in po osvoboditvi. Ob tem je nekoliko zanemaril edino mestno zgradbo in njene sestavine, čeprav bi slednja zaslužila glede na značaj Travnika več pozornosti. Monografiji se pozna, da je zrasla ob poznavanju znanstvene literature, terenskem delu in delovnih skušnjah avtorja, kar ji daje stvaren, znanstven, pa tudi aplikativen značaj.

I. Vrišer

Milan Vresk: Osnove urbane geografije, Školska knjiga, Zagreb, 1977, str. 127.

V jugoslovanski geografski literaturi so redki priročniki posvečeni v celoti metodam geografskega proučevanja. Doslej še ni bilo primera takšnega celostnega prikaza problemov in raziskovalnih metod, kot je Vreskova knjiga, v kateri so sistematično podane metode pristopov k obravnavanju vseh glavnih geografskih problemov v mestnem prostoru. Vendar avtor ni imel namena podrobneje predstaviti vseh številnih modificiranih pristopov k proučevanju mestnega prostora. Zasnovo svoje knjige je avtor oprl predvsem na dela ameriških in angleških strokovnjakov. Ta temeljna spoznanja o urbanem prostoru je dopolnil z drugimi, predvsem kasneje nastalimi deli in obenem aktualiziral osnovno tematiko. Mesto pojmuje Vresk kot prostor največje koncentracije vseh človekovih dejavnosti in kot sintezo velikega števila dejavnikov.

Po uvodni informaciji o pojmu mesta in urbanizacije ter o nalogah urbane geografije, so v knjigi predstavljene mestne funkcije, metode njihovega ovrednotenja in pristop k funkcionalni klasifikaciji mest. Obsežno je poglavje o prostorski strukturi mesta, v katerem so prikazane metode raziskovanja, ter poglavje o funkcijski, populacijski in morfološki strukturi mesta. V nadaljevanju so na primerih razvitih držav prikazani problemi opredelitve urbanizacije vseh stopenj, na koncu pa je obravnavana še problematika vplivnih območij in centralnosti mestnih naselij.

Iz obsežne literature je Vresk v najkrajšem možnem obsegu zelo uspešno podal dokaj izčrpno informacijo o geografskih problemih razvoja mestnega prostora ter o metodah njihovega proučevanja. Studija je opremljena tudi s številnimi reprodukcijami kartogramov, grafikonov in diagramov.

M. Pak

Iz tuje geografske književnosti

Martin C. Kellman, Plant Geography, London 1975, 155 strani, 20 risb in diagramov, 4 tabele in 12 fotografij.

Knjiga je izšla kot šesti zvezek zbirke »Geografija« (The Field of Geography), ki jo urejata znana angleška geografa W. B. Morgan in J. C. Pugh. Knjige, ki so jih do sedaj izdali v tej zbirki, obravnavajo: agrarno geografijo, kartografske metode, politično geografijo, prostorske strukture in gospodarsko geografijo. Celotna zbirka je po besedah urednikov zasnovana tako, da bi služila potrebam današnjih študentov geografije.

Teh zasnov se je v veliki meri držal tudi avtor pričujoče knjige. Že v uvodu je zapisal, da je namenil to delo študentom geografije, ki jih zanima živi svet v pokrajini. V uvodnem poglavju avtor napove zgradbo knjige. Prva poglavja obravnavajo nekatere osnovne pojme, ki jim sledi pretres teoretičnih izhodišč. V nadaljevanju pa po avtorjevih besedah ni bilo mogoče zajeti vsega gradiva, ki ga obravnava rastlinska geografija. Zato se je osredotočil na tista poglavja, ki so po njegovem mnenju osnovna za razumevanje rastlinske odeje v geografskem okolju.

Knjiga je razdeljena na tri glavne dele. Prvi del o geografiji rastlinskih vrst obsega poglavja, ki se nanašajo na rastlinske vrste in njihova ekološka svojstva, na vplive okolja na razporeditev rastlin in na njihove selitve. V drugi del o geografiji vegetacije so zajeta poglavja: rastje kot predmet proučevanja, zbiranje podatkov o vegetaciji in analiza vegetacije. Zadnji del, ki zajema še nekatere teme iz rastlinske geografije vsebuje poglavja: zgodovina vegetacije na Zemlji, rastline in ekosistemi ter človekovi vplivi na rastje.

Vsebina knjige je torej precej drugačna, kot je vsebina dosedanjih fitogeografskih učbenikov. Ti zadnji imajo večinoma dva glavna dela. Prvi del obravnava naravne razmere, ki pogojujejo rastje, drugi pa razširjenost vegetacije na Zemlji in njenih delih. S to knjigo pa geografija pri proučevanju rastja stopa na dokaj nova pota. Zlasti se to kaže v prvem delu o geografiji rastlinskih vrst. Z vprašanji o nastanku novih rastlinskih vrst, razprostranjenosti posameznih rastlin, fitogenetskem sistemu, ekoloških lastnostih vrst itd., se je geografija doslej le malo ukvarjala, ker so za pokrajino, ki je predmet geografije, bolj pomembne rastline povezane v skupine kot pa posamezne rastlinske vrste.

Zato je iz tega vidika pomembnejši drugi del, ki obravnava geografijo vegetacije. Tu avtor predstavi razvoj vegetacije ter strukturo rastja in rastlinskih združb. Zelo zanimivi sta tudi poglavji o zbiranju podatkov o vegetaciji in njeni analizi. V njih je prikazana uporabnost statističnih metod pri tovrstnem delu. Tu avtor navaja nekatere probleme s klasifikacijo rastja. Podrobneje prikaže klasifikacije avtorjev iz angleško govorečih dežel (Tansley, Clements), pregledno pa tudi klasifikacijo, ki se je razširila po celinski Evropi (po Braun-Blanquetu). Na kratko so predstavljeni novejši poskusi klasificirati rastje s pomočjo matematičnih modelov in računalnikov. Vendar avtor opozarja, da so novi klasifikacijski sistemi res moderni v matematičnem smislu, toda malokateri je moderen v tem, da bi zajel običajno poznavanje oblike in funkcije proučevane vegetacije.

Tudi osrednjo nalogo pri analizi vegetacije, to je iskanje povezav med vegetacijo in okoljem ter prostorsko razporeditev rastja, avtor opre na uporabo kvantitativnih metod in statistike. Tako prinaša ta del knjige v geografsko literaturo veliko novih idej, metod in tehnik dela pri proučevanju vegetacije v pokrajini. Marsikaj od tega bo treba preveriti s podrobnim terenskim delom, ki ostane še naprej ena osnovnih metod pri proučevanju rastja. Na ta način bodo novi pristopi k raziskovanju rastlinske odeje najbolj ovrednoteni.

Notranja oprema knjige je docela v skladu s tekstovnim delom in se dokaj loči od opreme dosedanjih tovrstnih del. Knjiga ne prinaša kart o vegetaciji, temveč je večina podatkov prikazana na koordinatah, diagramih in tabelah. Le na koncu je dodano nekaj črno belih fotografij, ki prikazujejo nekatere pojave v rastlinski odeji.

F. Lovrenčak

Josef Schmithüsen, Atlas zur Biogeographie, Bibliographisches Institut Mannheim 1976, 80 strani.

Bibliografski inštitut iz Mannheima je v okviru programa osmih atlasov o naravnih pojavih izdal tretji zvezek, ki prikazuje rastje in živali na Zemlji. Tako smo za atlasom o prsteh in o morjih, ki prikazujeta neživo naravo, dobili še atlas o živem svetu, ki je neločljivo povezan s to naravo.

Jedro atlasa tvorijo karte rastja. Potencialne vegetacijske skupine ponazarja svetovna karta v merilu 1:80 milijonov, sledijo pa ji karte rastja po posameznih celinah v merilu 1:25 milijonov. Na osnovi intenzivnega proučevanja